

Zlatá Olešnice

Obec leží téměř na hranici chráněné krajinné oblasti Jizerské hory a Krkonošského národního parku. Pro tuto oblast je typický český pojizerský dům s hambalkovým krovem a námětky určujícími kompozici štítové stěny, s okny lemovanými šambránami, často zdobenými řezbou.

Vesnice se rozkládá podél potoka Zlatník. Napravo od něj je část historicky zvaná Zlatá Olešnice Návarovská, nalevo Semilská. Kdysi se ve Zlatníku, který je levostranným přítokem řeky Kamenice, rýžovalo zlato a lemovaly jej olše – a od toho je odvozen název obce. Její nadmořská výška je

535 metrů, ale v horní části, která patří do CHKO Jizerské hory, terén stoupá. Nejvyšším vrchem je Javorník s 822 metry. Do katastru Zlaté Olešnice o celkové rozloze 1 594 hektarů patří ještě Lhotka, Stanový a Návarov. Trvale zde žije pět set obyvatel, ale téměř tolik přijíždí do této krásné krajiny i chalupářů.

1 VĚROZVĚSTI, NEBO MNIŠI?

První zmínky o Zlaté Olešnici jsou z roku 1033, kdy tu byl podle některých zpráv vybudován první křesťanský kostelík. Zachoval se protokol sepsaný při komisionálním šetření o jeho stavu, ze dne 13. 4. 1776. Domněnku potvrzuje však ještě jiný nálezný. Při bourání staré budovy se našel na levé straně malého oltáře mocný trám s vyrytým letopočtem MXXXIII.

Jedna pověst vypráví, že kostelík založili sv. Cyril a Metoděj, když kráčeli kdysi po stezce od Semil přes Bozkov, Stanový, po levém břehu Zlatníka k Buchštejnu a dále přes hranice (stezku lze podle zadržujících úvozů dosud sledovat). Časově však víc odpovídá další

Kdybyste jeli od Trutnova 9 km doprava vzhůru, najdete v Krkonoších vesničku stejného jména. Omyl. Do Zlaté Olešnice v okrese Jablonec nad Nisou je to ze zmíněného okresního města téměř sedmkrát dál.

pověst, která spojuje založení kostelíku s mnichy cyriaky, jimž snad kdysi náleželo poříčí řeky Kamenice. Dnes na místě kostelíku stojí římskokatolický kostel sv. Martina, chráněná barokní památka, která tvoří působivou dominantu obce. Uvnitř zaujme malovaný oltářík sv. Lukáše, který je památkou lidového truhlářského umění z konce 16. století.

Obec náležela k panství návarovskému a osudy vesničky v minulých dobách souvisí s dějinami hradu Návarov. Obživou obyvatel bylo dříve převážně zemědělství, teprve později s rozvojem textilního a sklářského průmyslu začali lidé docházet za prací do okolních obcí.

POJIZERSKÁ ARCHITEKTURA

Základními kameny lidové architektury severních Čech jsou roubený dům slezského pohraničí v celé oblasti, lužický hrázděný dům s podstávkou na severozápadě a český pojizerský dům na jihovýchodě, tedy právě v okolí Tanvaldu. Společným rysem je dělení domu do tří částí, kde roubení světnice kontrastuje s obílenou nebo kamennou síní a hospodářskou částí.

Nad přízemím dominuje nízko nasazená, široce rozložitá střecha hambalkového krovu s námětky.

1 Zástupkyně novější zděné architektury s obkladem štítu zvýrazněným bílým laťováním

2 Typická pojizerská chaloupka se zdobenou lomenicí a šambránami kolem oken. Námětky na krokách rozvírají přímku střechy jen mírně

3 Ve Zlaté Olešnici se zachovaly i chalupy, které udržují barevné nátěry konstrukce

Rodný dům Antala Staška

V osadě Stanový najdete statek z 1. poloviny 18. století, v němž se narodil spisovatel Antal Stašek (JUDr. Antonín Zeman). Působil jako advokát v Kolíně, Praze, Roudnici nad Labem a v Semilech, kde je muzeum dokumentující podoby regionu horního Pojizeří a také expozice Antala Staška a jeho syna Ivana Olbrachta (Kamil Zeman). V přízemí statku je velká světnice s pecí a dvěma tkalcovskými stavy a v podkroví veřejná knihovna s besedním sálem a sezonní galerie, v níž bude letos v létě expozice krkonošské podmalby na skle. O prázdninách si můžete objekt prohlédnout s průvodcem, jinak lze návštěvu dojednat na OÚ Zlatá Olešnice.

Štíty bývají nejčastěji jednoduše bedněné, ale i ornamentálně skládané s vyřezávanými lištami. Okna jsou lemována šambránami a také často zkrášlena řezbářskými prvky.

Některá stavení mají bedněné zádveři chránící stavbu proti povětrnosti, střecha splývá přes zádveři k okapům a uzavírá trojúhelník štítu s malými okénky původního seníku či podkrovní světničky. Na střechách lze vidět dřevěný šindel, břidlici, ale i eternit či jeho novější nápodoby. Ráz lidových stavení doplňuje vysoká kamenná podezdívka, zápraží a předzahrádka s nízkým plůtkem. Nedílnou součástí drobných horských hospodářství bývaly i samostatně stojící roubené stodoly.

RÁJ PRO TURISTY

Z obce se můžete vydat do rodného domu spisovatele Antala Staška v osadě Stanový nebo na barokní Návarovský zámek, na jehož výstavbu bylo použito zdivo z nedalekého hradu, který byl v roce 1644 pobořen. Pro příznivce cykloturistiky jsou zde dobře značené cyklostezky. Obcí prochází i nová cyklostezka Jára Cimrmana. Zima nabízí skvělé podmínky pro klasické i sjezdové lyžování. V severovýchodní části katastru je vrch Javorník (822 m), kde je skiareál se dvěma červenými a jednou modrou sjezdovkou.

O návštěvníky Jizerských hor se dobře starají všechny obce mikroregionu Tanvaldsko. Je jich jedenáct a Zlatá Olešnice mezi ně patří.

- 4** V osadě Stanový najdeme sousoší Nejsvětější Trojice od sochaře Jana Suchardy
- 5** Chalupa s poněkud předsazeným rizalitem v patře, kde je zřejmě světnička, je z osady Lhotka
- 6** Dvě příkladně udržované chaloupky z osady Stanový, obě zděné, s jednoduchými, svisle obloženými štíty
- 7** Majitel této stavby se středovým rizalitem zvolil zajímavý šedozeleň tón; najdete ji ve Zlaté Olešnici